

De stamboom van Bert Bakker

Voorwoord

Bert vertelt me in januari 2021 dat hij van mijn grootvader wel eens heeft gehoord dat er een band zou zijn tussen mijn familie Bakker uit Lemmer - later Heeg en Bolsward - en de familie Bakker uit Balk – later Langweer en Buitenpost.

Ik onderzoek in het Alle Friezen archief van Tresoar en in Open Archief naar voornamen die ook in onze familie voorkomen, maar dit levert geen overtuigende verwantschappen op. Er zijn wel voornamen die in beide families voorkomen, zoals Age, Cornelis, Johannes en Popke, maar dat zijn vrij veel voorkomende namen en ik kan geen band vinden.

Een andere mogelijkheid zou nog verwantschap via de lijn van mijn grootmoeder Heintje Visser kunnen zijn omdat ook de Bakkers uit Langweer wel eens een meisje Visser trouwen. Maar ook hier kan ik geen relatie vinden.

De familielijn van Bert levert wel een boeiend beeld op van Friezen die geleidelijk aan eerst over Friesland en dan over het hele land uitwaaiëren.

Terwijl ik met de stamboom bezig ben verschijnt het boek van Toni Boumans ‘Je mag wel bang zijn, maar niet laf’, een familiechroniek van de familie van Bert, in het bijzonder de nakomelingen van Popke Sjoerds Bakker en Dieuwke Althuisius, de grootouders van Bert. Het is een boeiend relaas van het maatschappelijke succes dat Popke en Dieuwke hebben, en de rol die hun nakomelingen spelen – ze krijgen 15 kinderen. De prominente rol die enkele ooms van Bert in de Tweede Wereldoorlog hebben gespeeld en hun homoseksuele achtergrond spelen een hoofdrol in het boek.

Toni Boumans heeft voorbeeldig naspeurwerk gedaan en ik zou dat niet beter kunnen doen. Daarom beperk ik me tot een inventarisatie van de lijn vóór Popke Sjoerds Bakker. Ook daar zullen we interessante persoonlijkheden tegenkomen.

Tijdens mijn speurwerk kom ik tegen ik dat er al een familiechroniek bestaat, geschreven door Lammert Sjoerd Bakker: ‘Stamboom Bakker Althuisius’. Ik heb daarop mijn speurwerk op hoofdlijnen afgemaakt om dubbel werk te voorkomen.

Age Bakker, Bussum, 5 juni 2021

Inleiding

We beginnen met Thijs, geboren in 1662, en Froukjen Backer die in de zeventiende eeuw één van de vele bakkerijen in Balk drijven. Het bakkersbedrijf wordt steeds voortgezet door de oudste zonen. Via de vrouwelijke lijn komt de naam Popke in de familie als Binke Rintjes (1720-1783) en Hantje Popkes Stegenga (1717-1784) hun tweede zoon vernoemen naar de grootvader aan moederszijde. Het boek van Flip van Loon 'De Friezen' gaat in op de oer Friese achtergrond van de naam Poppe die ook in mijn familie veel voorkomt.

Hun jongste zoon Sjoerd Binkes neemt in 1812 de familienaam Bakker aan, met zijn elf kinderen. Zo zullen ze al lang genoemd zijn.

Met Sjoerd Binkes Bakker (1761-1826) begint ook een traditie van sterke vrouwen in de familie Bakker. Sjoerd is getrouwd met Hotske Wouters Visser uit Harich (1767-1855) die hem bijna dertig jaar overleeft. Later zijn Richtje Hendriks Alkema, Pietertje Alberts Spaan en Dieuwke Althuisius sterke vrouwen die lang leven en hun echtgenoot soms vele jaren overleven.

En met Sjoerd begint ook een traditie van grote gezinnen. Sjoerd en Hotske krijgen 12 kinderen, Popke Sjoerds in zijn twee huwelijken 14, Sjoerd Popkes en Pietertje 10 en Popke Sjoerds en Dieuwke krijgen 15 kinderen. Maar veel kinderen sterven jong en vaak wordt dan aan een volgend zoontje of dochtertje dezelfde naam gegeven.

Met Sjoerd Binkes verlaat de stamboom van Bert Bakker de oudste zonen en dat betekent dat een ander beroep moet worden gekozen. Sjoerd wordt zeer succesvol boer. Zoon Popke Sjoerds (1800-1881) begint eerst ook een boerenbedrijf maar wordt later veldwachter in Langweer. Zijn zoon Sjoerd Popkes (1824-1892) wordt beurtschipper en uiteindelijk kastelein van herberg De Drie Zwaantjes aan de Buorren in Langweer. Hun zoon Popke Sjoerds wordt een geslaagd zakenman met luxueuze modehuizen in Leeuwarden en Groningen.

Onderweg zijn er veel verhalen.

Zoals de verhalen van wel heel oude vaders. Nakomertje Cornelis Bakker (1813-1886), het twaalfde kind van Sjoerd Binkes en Hotske Wouters, trouwt op late leeftijd met Tjitske, de bijna 30-jarige jongere dienstmeid. Het eerste kind wordt geboren als hij 58 jaar is. Er volgen nog 8 kinderen en bij de geboorte van het laatste kind is Cornelis 72 jaar. Een jaar later sterft Cornelis en laat zijn jonge weduwe met de zeven dan nog levende minderjarige kinderen achter. Maar Tjitske overlijdt ook een jaar later en de kinderen blijven als weeskinderen achter. Niettemin bereiken zij allen een hoge leeftijd.

En de verhalen van wel heel jonge moeders. Popke Sjoerds, degene die later veldwachter wordt, geeft de geboorte van een zoon van Jeltje Zijlstra aan die dan pas 17 jaar is. Hij trouwt met haar, maar als hij na haar overlijden hertrouwt met Richtje is zij ook al lang zwanger.

De verhalen laten zich ook vormen door de notariële aktes die in het Tresoar zijn opgenomen, waaruit een beeld ontstaat van de handelsgeest van de Bakkers. Ook geven testamenten een aardig inzicht. Zo maken Sjoerd en Pietertje in hun testament duidelijk dat als de kinderen het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot aanvechten ze onterfd zullen worden.

Door die via Tresoar beschikbare notariële documenten komen we heel dicht bij onze voorouders. We zien hun soms voorzichtige maar meestal ferme handtekeningen. Als ze tenminste kunnen schrijven. Hotske tekent onder de fraai geschreven naam van haar man een stevig kruis zet omdat zij niet kan schrijven. We leven dan in de Franse tijd en de akte is tweetalig opgesteld.

Een enkel keer komen we een gerechtelijke dwaling tegen. Sjoerd Binkes die in 1849 geen tol betaalt op de weg van Sneek naar Lemmer en tien dagen het gevang in moet. En veldwachter Popke Sjoerds die in 1856 als ijkmeester wordt veroordeeld wegens fouten bij het wegen.

Als de zonen worden ingeloot voor de nationale militie worden ze meestal vrijgekocht: voor een paar honderd gulden wordt een plaatsvervanger aangewezen. Voor Kornelis Popkes Bakker (1856-1933) dient Hein Herrema uit Tzummarum, hij krijgt er 550 gulden voor.

We staan wat langer stil bij Lammert Sjoerds Bakker (1831-1891), die als eerste probeert herberg De Drie Zwaantjes in Langweer te beheren maar in 1877 failliet gaat. Van Lammert is een zeer uitgebreide boedelbeschrijving van de Drie Zwaantjes gevonden, waaronder naast alle café toebehoren levende have, hooiwagens en slagereedschap. Zijn broer Sjoerd is succesvoller en maakt er een goed lopend bedrijf van.

Het zijn beelden van een warme, ondernemende familie, van zonen en dochters die met hun prachtige Friese namen heel dichtbij komen. Het is het verhaal van Froukjen en van Ymkjen, Hotske, Richtje, Wypke, Nyske en Tietje en van Rintje, Popke, Binke, Franke, Sikke, Janco en vele anderen.

I Thijs Backer **Balk (?) 1662 –**
getrouwd met:
Froukjen

Ila Rintje Thijs **Balk 7 januari 1694 – voor 1749**
getrouwd op 24 april 1717 met:
Marike Cornelis **Bergum 1696 - ?**

Iib Rintje Thijs **Balk 7 januari 1694 – voor 1749**
getrouwd op 2 mei 1722 in Balk met:
Ymkjen Sijmens **Balk 1701 –**

III Binke Rintjes **Balk 1720 – Balk 11 oktober 1783**
getrouwd op 2 juli 1747 in Wyckel met:
Hantje Popkes Stegenga **Sloten 1 augustus 1717 – ca 1784**

IV Sjoerd Binkes Bakker **Balk 5 maart 1761 – Sint Nicolaasga 4 augustus 1826**
getrouwd op 28 augustus 1785 in Harich met:
Hotske Wouters Visser **Harich 28 november 1767 – Sint Nicolaasga 10 mei 1855**

Va Popke Sjoerds Bakker **Oldeouwer 4 februari 1800 – Langweer 9 april 1881**
getrouwd op 19 juni 1824 met:
Jeltje Wiebes Zijlstra **1806 – 1842**

Vb Popke Sjoerds Bakker **Oldeouwer 4 februari 1800 – Langweer 9 april 1881**
getrouwd op 31 mei 1844 met:
Richtje Hendriks Alkema **Idsegahuizen 26 november 1812 – Langweer 20 maart 1892**

VI Sjoerd Popkes Bakker **Oppenhuizen 2 januari 1824 – Langweer 21 december 1892**
getrouwd op 26 november 1848 met:
Pietertje Alberts Spaan **Lemmer 1825 - 1891**

VII Popke Sjoerd Bakker **Langweer 5 juli 1853 – Buitenpost 25 november 1918**
getrouwd op 23 juli 1875 met:
Dieuwke Althuisius **Joure 12 augustus 1855 - Achtkarspelen 6 november 1935**

I Thijs Backer
getrouwd met:
Froukjen

Balk 1662 –

Volgens een aangetroffen Bakker-stamboom¹ is de voorvader van Bert waar we naar op zoek zijn Thijs Backer, die in Balk wordt geboren in 1662.

Thijs Backer trouwt met Froukjen.² Van Froukjen hebben we geen verdere sporen kunnen vinden.

Thijs heeft een bakkerij in Balk. Er zullen veel bakkers in Balk zijn geweest.

We weten dat rond 1920 er 7 bakkers waren in Balk maar ook nog eens 7 van buiten die kwamen te 'sutelen' (broodventen). De ovens van de bakkerijen werden met turf gestookt. De turfschippers kwamen door de Luts gevaren en losten hun lading bij de bakkerijen. Er was altijd goed overleg als bakkers met elkaar. Eens per maand kwamen ze bij elkaar op Kippenburg om belangrijke afspraken te maken en een keer per jaar ging men met elkaar een dagje uit.

Bron: Bakkerij Meinsma al meer dan 80 jaar in Balk

<https://www.bakkerijmeinsma.nl/geschiedenis.html>

Thijs en Froukjen krijgen voor zover bekend 2 zonen:

I.1 Rintje Backer *Balk 7 januari 1694 -*

I.2 Dirck Backer *Balk 16 juni 1695 -*

I.1 Rintje: wordt vervolgd onder II.

I.2 Dirck: Dirck wordt op 16 juni 1695 gedoopt in de hervormde kerk in Balk.³ Dirk wordt ook bakker en we vinden een quotisatie kohier uit 1749 waarin hij als 'backer' in Balk wordt aangeslagen voor £ 22:11:-.⁴

¹ Stamboom van Harmen Bakker. Bron: http://harmenantjebakker.homestead.com/stamboom_harmen.html

² Een mogelijke voorbader kan ook zijn Byncke Rynties. Hij komt voor in het lidmatenregister van de doopsgezinde gemeente Gorredijk en Lippenhuizen. Hij is in 1707 en 1728 lidmaat. Byncke overlijdt in 1731. Zie Archiefstukken: 1731 Vermelding van overlijden van Byncke Rynties.

³ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer 702 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

De quotisatie

De 'quotisatie' werd ingevoerd in 1749, nadat in 1748 het Pachtersoproer was uitgebroken, rellen die waren gericht tegen de belastingpachters die zich op ongeoorloofde wijze verrijkten. Ten tijde van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden verpachtten de provincies bijna alle belastingen. Dit hield in dat de Staten aan de hoogstbiedende de invordering opdroegen; de pachter moest er dan zelf maar voor zorgen dat hij zijn pachtsom er weer uitkreeg. Deze figuur is vergelijkbaar met de tollenaar uit de bijbel; hij had daarmee ook diens grote impopulariteit gemeen. Voor de overheid was er het voordeel dat de belastingen werden geïnd zonder dat er ambtenaren behoeften te worden aangesteld.

We komen het Pachtersoproer ook in de stamboom van Mieke Vegter tegen als in Groningen de huisraad van burgemeester Geertsema door woedende burgers op straat wordt gegooid. Het ging grotendeels om verbruiksbelastingen die drukten op de eerste levensbehoeften en op populaire genotmiddelen. Zo kende men in Friesland imposten op koffie en thee, zout, tabak en brandewijnen, die naar verhouding het zwaarst drukten op de arme bevolkingsgroepen. De Staten van Friesland besloten daarop alle indirecte belastingen te vervangen door een heffing die min of meer evenredig zou zijn met gezinsgrootte en welstand. Maar het volk was over deze belasting naar draagkracht al gauw nog ontevredener dan over de vroegere belastingen. De quotisatie is dan ook in 1750 alweer afgeschaft.

Bron: Tresoar. Quotisatie 1749 – achtergronden.

<https://www.tresoar.nl/help/Pages/Quotisatie-1749---achtergronden.aspx>

⁴ Alle Friezen. Ferwerderadeel, Franeker, Franekeradeel, Gaasterland, archiefnummer 5, Gewestelijke bestuursinstellingen van Friesland 1580-1795 - Tresoar, inventarisnummer 6476, blad 43, aktenummer 8035
Periode: 1749.

Ila Rintje Thijs

getrouwd op 24 april 1717 met:

Marike Cornelis

Balk 7 januari 1694 – voor 1749

Bergum 1696 – Balk 1720?

Rintje Thijs wordt op 7 januari 1694 gedoopt in de hervormde kerk in Balk. Zijn vader Thijs is aanwezig en daar wordt ook vermeld dat hij bakker is.⁵

Hij trouwt als Rintje Tijssens op 24 april 1717 met Marike (of Maaïke) Corneelis, geboren in 1696 in Bergum.⁶ Rintje is net als zijn vader ook bakker in Balk en het is waarschijnlijk dat de achternaam Backer al door hem wordt gebruikt.⁷

Rintje en Marike krijgen 2 kinderen:

Ila.1 Harmen Rintjes Backer

Balk 15 december 1718 -

Ila.2 Binke Rintjes Backer

Balk 1720 –

Ila.1 Harmen: Harmen wordt op 15 december 1718 gedoopt in de hervormde kerk in Balk.⁸

Ila.2 Binke: wordt vervolgd onder III.

Marike overlijdt mogelijk in het kraambed als Binke wordt geboren, daar heb ik geen documenten van kunnen vinden. Rintje blijft achter met twee kleine zoontjes en zoekt een nieuwe vrouw.

⁵ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer 673 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

⁶ Er is mogelijk sprake van een eerder huwelijk met Nies Sjoerd. Op 14 augustus 1702 trouwt Rintie Bintjes voor het Gerecht Gaasterland met Nies Sjoerds, die ook uit Balk komt. Zie: Alle Friezen. Trouwregister Gerecht Gaasterland, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0290, aktenummer 97 Gemeente: Gaasterland Periode: 1700-1752. Van Nies Sjoerds zijn geen verdere gegevens bekend.

⁷ Alle Friezen. Trouwregister Hervormde gemeente Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0294, aktenummer 505 Gemeente: Gaasterland Periode: 1658-1811.

⁸ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer 1104 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

Iib Rintje Thijs

Balk 7 januari 1694 – 23 oktober 1747

hertrouwd op 2 mei 1722 met:

Ymkjen Sijmens

Balk 1701 -

Rintje hertrouwt op 28-jarige leeftijd met de 21-jarige Ymkjen Sijmens uit Balk. Op 2 mei 1722 gaat hij in ondertrouw in de hervormde kerk in Balk.⁹

Rintje en IJmkjen krijgen 3 kinderen:

Iib.1 Antje Rintjes Backer

Balk 28 januari 1723 -

Iib.2 Tijs Rintjes Backer

Balk 8 oktober 1724 -

Iib.3 Froukjen Rintjes Backer

Balk 28 september 1727 –

Van deze drie kinderen zijn doopbewijzen te vinden in Alle Friezen.

Rintje schrijft zich met een familie van 5 personen in bij de volkstelling van 1744.

Klaarblijkelijk zijn dan twee kinderen al overleden. Hij wordt aangeslagen voor £ 2:0:0.¹⁰

Mogelijk hertrouwt Rintje ook nog met Sijsje Mui. Ik vind in het diaconierekeningboek van Balk op 23 oktober 1747 ontvangsten wegens verkoop van bezittingen en boelgoed. De boelpenningen van overleden Rintje Tijssen en overleden Sijsje Mui bedragen £ 25:5:8.¹¹

Voorlopig concluderen we dat Rintje overlijdt op 53-jarige leeftijd voor 23 oktober 1747.

⁹ Alle Friezen. Trouwregister Hervormde gemeente Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0294, aktenummer 323 Gemeente: Gaasterland Periode: 1658-1811.

¹⁰ Alle Friezen. Omschrijvinge van familiën in Friesland ("Volkstelling"); Zevenwouden, inventarisnummer 1630, blad 006, aktenummer 116 Periode: 1744.

¹¹ Alle Friezen. Diaconierekeningboek Balk, archiefnummer 244-05, Hervormde gemeente Balk - Tresoar, inventarisnummer 27, aktenummer 38 Gemeente: Gaasterland Periode: 1658-1757.

III Binke Rintjes**Balk 1720 – Balk 11 oktober 1783***getrouwd op 2 juli 1747 met:***Hantje Popkes Stegenga****Sloten 1 augustus 1717 – ca 1784**

Binke wordt in 1720 geboren als zoon van Rintje Thijs Bakker en Marike Cornelis.

Als hij 24 jaar is schrijft hij zich in bij de volkstelling van 1744 in Balk. Hij zegt een bedrag toe van £ 5:-:-.¹²

Binke trouwt op 2 juli 1747 in Wyckel met Hantje Popkes die uit Wyckel komt.¹³

Hantje Popkes

Hantje Popkes is de dochter van een vooraanstaande doopsgezinde gortmaker uit Sloten: Popke Freerks Stegenga (Eesterga 1682 - Oudemirdum 1746). Haar moeder is Wypkje Ages (Oudemirdum 14 oktober 1685, overleden vóór 1723).¹⁴ Vader Popke Freerks is ook vroedsman in Sloten, later wordt hij vroedsman in Oudemirdum.¹⁵

De vroedschap is een soort van college van burgemeester en wethouders waarin burgers zitting hadden die vroedsmannen werden genoemd. De vroedsmannen hielden zich bezig met het dagelijks bestuur van de stad.

De gortmaker, ook wel grutter, maalde in een gortmolen gort van zaadkorrels van boekweit en graan. Vaak had de gortmaker ook een winkel, de grutterij waar grutterswaren werden verkocht. Deze grutterijen groeiden vaak uit tot kruideniers.

In het begin van de twintigste eeuw was er in Balk nog een winkel van de Dames Steegenga, mogelijk nakomelingen van Popke Freerks.¹⁶

¹² Zie Archiefstukken 1744 Inschrijving van Binke Rintjes in de volkstelling te Balk.

¹³ Alle Friezen. Ondertrouw: Trouwregister Hervormde gemeente Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0294, aktenummer 507 Gemeente: Gaasterland Periode: 1658-1811.

Derde proclamatie: Trouwregister Hervormde gemeente Wijckel, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0301, aktenummer 215 Gemeente: Gaasterland Periode: 1651-1771.

¹⁴ Bron: <https://mensenvantoen.nl/genealogie/getperson.php?personID=I1068989762&tree=tjeerdsmadevries>

¹⁵ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Oudemirdum, Nijemirdum en Sondel, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0298, aktenummer 323 Gemeente: Gaasterland Periode: 1661-1812.

¹⁶ Bron: <https://www.bakkerijmeinsma.nl/geschiedenis.html>

De naam Popke, die we verderop nog veel tegenkomen, komt dus van de vrouwelijke kant de familie Bakker in. Hantje heeft een oudere broer die Age heet, genoemd naar zijn grootvader van moederskant. Age wordt op 8 september 1715 gedoopt in de hervormde kerk van Sloten. Deze Age wordt boer in Delfstrahuizen en later in Wyckel, hij trouwt met Mintje Rintjes. Er zijn nog meer broers en zussen: Freerk (1719), de tweeling Antje en Swopk (1724), Teetske (1726) en Reijn (1737). Klaarblijkelijk is Freerk na het overlijden van Wypkje hertrouwd.

Binke en Hantje

Binke vestigt zich met Hantje als bakker in Balk. Bij de invoering van de quotisatie in 1749 geeft hij aan dat hij 'backer' is en dat zijn gezin bestaat uit 4 volwassenen en een kind. Hij krijgt een aanslag van £ 36:3:-.¹⁷

Binke overlijdt in oktober 1783. Er is een rekening voor de huur van het doodlaaken bewaard gebleven bij de begrafenis in Balk op 11 oktober 1783: 'ontfangen van de wed(uwe) Binke Rintjes voor dienst van het doodlaaken £ -:18:-'.¹⁸ Hantje overlijdt een jaar later in 1784.

De kinderen van Binke en Hantje

Binke en Hantje krijgen 6 kinderen. We staan iets langer stil bij de oudste zoon Rintje die meester broodbakker wordt in Balk en een hoge leeftijd bereikt om daarna de stamboom van Bert te vervolgen bij de jongste zoon Sjoerd.

<i>III.1 Rintje</i>	<i>Balk 29 september 1748 – Gaasterland 15 juni 1828</i>
<i>III.2 Popke</i>	<i>Balk 28 december 1749 – Balk 10 oktober 1756</i>
<i>III.3 Dyoerd</i>	<i>Balk 12 maart 1752 -</i>
<i>III.4 Wijpk</i>	<i>Balk 4 september 1754 -</i>
<i>III.5 Popke</i>	<i>Balk 10 oktober 1756 –</i>
<i>III.6 Sjoerd</i>	<i>Balk 5 maart 1761 - Sint Nicolaasga 4 augustus 1826</i>

III.1 Rintje: De oudste zoon Rintje gaat in de leer in Sneek en ontmoet daar Catharina (Caatje) Jacobs, waarmee hij op 29 april 1775 trouwt in de hervormde kerk in Sneek. Ze krijgen attestatie voor vertrek naar Balk, waar op 21 mei 1775 het huwelijk opnieuw in de hervormde kerk van Balk wordt bevestigd.¹⁹ Rintje vestigt zich dan als meester broodbakker in Balk en zal dat tot op hoge leeftijd doen.

¹⁷ Alle Friezen. Ferwerderadeel, Franeker, Franekeradeel, Gaasterland, archiefnummer 5, Gewestelijke bestuursinstellingen van Friesland 1580-1795 - Tresoar, inventarisnummer 6476, blad 40, aktenummer 8010 Periode: 1749.

¹⁸ Alle Friezen. Diaconierekeningboek Balk, archiefnummer 244-05, Hervormde gemeente Balk - Tresoar, inventarisnummer 28, aktenummer 305 Gemeente: Gaasterland Periode: 1757-1792.

¹⁹ Alle Friezen. Trouwregister Hervormde gemeente Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0294, aktenummer 569 Gemeente: Gaasterland Periode: 1658-1811

Rintje en Caatje krijgen 2 kinderen: Jacob (1776 - 1819), die ook bakker in Balk wordt, en Hantje (1778). Als Rintje in 1811 de familienaam Binkes aanneemt is Caatje al overleden.²⁰

Rintje hertrouwt op 64-jarige leeftijd op 28 maart 1813 met de 30 jaar jongere Nyske Pytters Schilstra, dienstmeid in Balk, geboren in Workum. Bij notaris Wiarda laten ze huwelijksvoorwaarden optekenen, ze trouwen niet in gemeenschap van goederen.²¹ Rintje en Nyske krijgen nog 4 zonen, waarvan er drie jong overlijden: Binke (1813 - 1821), Pieter (1814) die jong overlijdt, weer Pieter (1816) en Popke (1817 - 1823). Ook moeder Nieske overlijdt jong, op 4 maart 1821, ze is slechts 43 jaar.

Rintje blijft alleen achter, maar hij voert nog tot op hoge leeftijd vele transacties uit – uitgifte van schuldbewijzen, aankoop van grond - die terug zijn te vinden in de notariële archieven van Alle Friezen. Hij overlijdt op 79-jarige leeftijd op 15 juni 1828 in Balk. Van zijn kinderen leven dan alleen nog Hantje uit zijn eerste huwelijk met Caatje, die getrouwd is met Hendrik Brants van der Goot, koopman in Balk, en de minderjarige Pieter uit zijn tweede huwelijk met Nieske, die onder voogdij komt van Jentje Jelles Wiarda, onderwijzer in Balk.²²

III.4 Wijpk: Wijpk wordt op 8 september 1754 in de hervormde kerk van Balk gedoopt.²³ Zij wordt genoemd naar haar al overleden grootmoeder aan moederszijde Wypkje Ages.

III.5 Popke: Popke wordt op 10 oktober 1756 gedoopt in Balk.²⁴ Popke wordt genoemd naar zijn al overleden grootvader aan moederszijde Popke Freerks Stegenga.

III.6 Sjoerd: wordt vervolgd onder IV.

²⁰ Zie Archiefstukken 23 december 1811 Naamsaanneming door Rintje Binkes

²¹ Zie Archiefstukken 28 maart 1813 Ondertekening van huwelijksvoorwaarden van Rintje Binkes en Nieske Schilstra

²² Zie Archiefstukken 15 juni 1828 Overlijdensakte van Rintje Binkes Binkes.

²³ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer 1742 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

²⁴ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer 1792 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

IV Sjoerd Binkes Bakker ***Balk 5 maart 1761 – Sint Nicolaasga 4 augustus 1826***
getrouwd op 28 augustus 1875 met:

Hotske Wouters ***Harich 28 november 1767 – Sint Nicolaasga 10 mei 1855***

Sjoerd Binkes wordt op 8 maart 1761 gedoopt in de hervormde kerk in Balk.²⁵ Het is niet meteen duidelijk waar de naam Sjoerd vandaan komt, deze naam blijft vervolgens wel steeds terugkomen in de familie Bakker.

Sjoerd Binkes trouwt op 28 augustus 1785 in de hervormde kerk in Harich met Hotske Wouters uit Harich. Sjoerd woont zelf inmiddels ook in Harich, hij is dan 24 jaar.²⁶

Hotske Wouters is op 28 november 1767 in Harich geboren. Zij is de dochter van Wouter Kornelis (Gaastmeer 1741 – Harich 1801) en Hiltje Ates (Sijbrandaburen 1737 – Harich 1801) uit Harich. Volgens sommige bronnen is haar achternaam Van der Meer,²⁷ volgens andere bronnen is haar achternaam Visser.

Omdat oudste broer Rintje als bakker in Balk doorgaat moet Sjoerd een ander beroep kiezen, hij wordt boer en hij zal het samen met Hotske zeer goed doen. Hotske overleeft hem dertig jaar en zet dan het boerenbedrijf in Sint Nicolaasga voort.

Familienaam Bakker

Op 26 december 1811 neemt Sjoerd Binkes in Langweer de achternaam Bakker aan. Hij geeft dan aan dat hij 11 kinderen heeft: Binke 16, Wouter 14, Popke 11, Ate 7, Reintje 2, Hiltje 26 te Oosterzee, Aantje 23 te Langweer, Ineke 21 te Indijk, Antje 18, Wipke 8, Janke 5. We zien dat Antje inmiddels Aantje is geworden en Ink is nu Ineke.²⁸ In 1813 zal nog nakomertje Cornelis komen. De kinderen volgen we onder.

Op 9 mei 1812 zijn Sjoerd en Hotske bij notaris Johannes Ruardi in Sloten voor meerdere aktes. De ene akte is inzake een obligatie van fr. 5040. Vermeld wordt daarbij dat Sjoerd Binkes Bakker boer is. Ook is er een koopakte van vastigheden voor de koopsom van fr. 4229. Deze akten hebben dezelfde dagtekening als de volgende akte van eerbied.

²⁵ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Balk, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0293, aktenummer Sjoerd 1873 Gemeente: Gaasterland Periode: 1663-1811.

²⁶ Alle Friezen. Trouwregister Hervormde gemeente Harich, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0296, aktenummer 574 Gemeente: Gaasterland Periode: 1597-1810.

²⁷ Bron: http://harmenantjebakker.homestead.com/stamboom_harmen.html

²⁸ Zie Archiefstukken 26 november 1811 Naamsaanneming Sjoerd Binkes Bakker.

In deze prachtige akte van eerbied van 9 mei 1812 verklaren Sjoerd en Hotske dat zij instemmen met het huwelijk van hun dochter Hantje met Ocke Wijbes Visser. De akte is ontroerend in zijn taalgebruik, zoals ‘... zij echtelieden comparanten zich verplicht vindende tot beloning van haare kinderlijke liefde betoonde eerbied en getrouwe diensten om haar geluk en genoegen te vermeerderen gemelde haare dochter hadden verzeekerd haar eerbiedig verzoek te zullen toestaan ...’ En ontroerend als Hotske onder de fraai geschreven naam van haar man een stevig kruis zet omdat zij niet kan schrijven. Het is ook de eerste akte die ik tegen kom die tweetalig is opgesteld, ook in het Frans.²⁹

In deze akte van eerbied staat vermeld dat Sjoerd Binkes Bakker huisman is en samen met zijn vrouw in Sint Nicolaasga woont. Mogelijk heeft hij de boerderij verkocht en heeft hij zich teruggetrokken. Hij is dan 51 jaar. Maar als hij een jaar later op 23 juni 1813 in Langweer de geboorte aangeeft van zijn twaalfde kind Cornelis verklaart hij boer te zijn in Sint Nicolaasga. Hotske kan dan niet schrijven, maar kinderen krijgen kan ze, ze is ruim 45 jaar als Cornelis wordt geboren. Opvallend is ook dat alle kinderen overleven en relatief oud worden.

Op 23 september 1815 koopt Sjoerd percelen greidland. Op 6 juni 1816 koopt hij een huis in Sint Nicolaasga voor fl. 852.

Op 4 augustus 1826 overlijdt Sjoerd Binkes Bakker op 65-jarige leeftijd ‘in de huizinge nummer agt en dertig te Sint Nicolaasga’. De aangifte wordt gedaan door zijn burens Jetze

²⁹ Zie Archiefstukken 9 mei 1812 Akte van eerbied van Sjoerd Binkes Bakker en Hotske Wouters.

Harmes Bosman, timmerman en 51 jaar oud, en Klaas Hendriks Bles, werkman en 60 jaar oud.³⁰

De memorie van successie van Sjoerd Binkes Bakker vermeldt dat hij de man is van Hotske Wouters Visser, boerin; vader van Hiltje (vrouw van Geert Ykes de Vries, schipper Ruigahuizen), Hantje (vrouw van Okke Wybes Visser, arbeider Tjerkgaast), Enkje (vrouw van Jouke Sjoerds Molenaar, schipper Koudum), Antje (vrouw van Rintje Oeges Meyer, arbeider Lippenhuizen), Binke, idem Tjerkgaast, Popke, idem Langweer, Wouter, idem, Wypkje, te Wyckel, Ate, werkman en minderjarige Janke, Rintje en Kornelis Sjoerds Bakker. Er behoort onroerend goed tot de nalatenschap.

De 12 kinderen van Sjoerd Binkes Bakker en Hotske Wouters

Sjoerd en Hotske krijgen 12 kinderen. Popke Sjoerds, die we voor de stamboom van Bert verder zullen volgen, is het zevende kind.

<i>IV.1 Hiltje</i>	<i>Harich 3 juni 1786 – Ruigahuizen 24 januari 1872</i>
<i>IV.2 Hantje</i>	<i>Harich 25 maart 1788 – voor 1848</i>
<i>IV.3 Ink</i>	<i>IJlst 22 juli 1790 –</i>
<i>IV.4 Antje</i>	<i>Sloten 19 december 1792 –</i>
<i>IV.5 Binke</i>	<i>Oldeouwer 18 april 1795 – voor 1848</i>
<i>IV.6 Wouter</i>	<i>Oldeouwer 29 juli 1797 –</i>
<i>IV.7 Popke</i>	<i>Oldeouwer 4 februari 1800 –</i>
<i>IV.8 Wypk</i>	<i>Oldeouwer 26 juli 1802 – voor 1848</i>
<i>IV.9 Ate</i>	<i>Oldeouwer 12 januari 1805 –</i>
<i>IV.10 Janke</i>	<i>Oldeouwer 11 juni 1807 –</i>
<i>IV.11 Rintje</i>	<i>Oldeouwer 19 juli 1809 –</i>
<i>IV.12 Cornelis</i>	<i>Sint Nicolaasga 21 juni 1813 – St Nicolaasga 10 oktober 1886</i>

IV.1 Hiltje: Hiltje trouwt op 20 mei 1810 met Geert Ykes Ykema (Nijega 1786 – Balk 1829). Geert en Hiltje krijgen 4 kinderen: Hotske (1812) die jong overlijdt, weer Hotske (1816), Ike (1820), Sjoerd (1823). Geert overlijdt op 43-jarige leeftijd op 3 december 1829 in Balk. Moeder Hotske Wouters, boerin wonende te Sint Nicolaasga, oud 60 jaar, doet – en dat is toch wel een beetje een raadsel - aangifte van de geboorte op 13 juni 1828 van een buitenechtelijk meisje, geboren uit hare dochter Hiltje Sjoerds Bakker, ‘zonder beroep bij dezelve wonende ten haren huize’. Haar broer Popke Sjoerd is als getuige aanwezig.³¹

³⁰ Zie Archiefstukken 5 augustus 1826 Overlijdensakte van Sjoerd Binkes Bakker.

³¹ Alle Friezen. Geboorteregister 1828, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 1004, aktenummer 0034 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1828.

IV.2 Hantje: Hantje trouwt op 10 juni 1812 met Ocke Wybes Visser, 32 jaar, geboren in Hieslum. Ocke is dan boerenknecht in Koudum, Hantje is dienstmeid.³²

IV.3 Ink: Ink (later ook wel Ineke) krijgt op 14 januari 1822 toestemming voor een huwelijk met Jouke Sjoerds Molenaar in Koudum.³³

IV.4 Antje: Antje wordt in de dienst op Nieuwjaarsdag 1793 gedoopt in de hervormde kerk in Sloten.³⁴ Zij trouwt op 2 juni 1816 met Rintje Oeges Meyer, 31 jaar en geboren in Terzool. Rintje is dan arbeider in Sybrandahuizen en Antje is dienstmaagd in Sybrandahuizen.

IV.5 Binke: Binke wordt op 14 mei gedoopt in de hervormde kerk in Oldeouwer, vier weken na zijn geboorte op 18 april 1795. Vermeld wordt dat de ouders wonen op de Scharren.³⁵ Binke trouwt op 3 juni 1820 met Geertje Nop, 25 jaar, geboren te Tjerkgaast. Binke is dan boerenknecht te Tjerkgaast, Geertje is naaister te Tjerkgaast. Geertje overlijdt op jonge leeftijd op 29 november 1826 in Lemmer, ze hebben dan 3 dochters: Antje, Hotske en Korneliske.³⁶ Korneliske overlijdt op 4-jarige leeftijd op 24 augustus 1829 in Tjerkgaast. Haar nalatenschap is niet gering: onroerend goed, saldo fl. 801,45. Binke hertrouwt op 34-jarige leeftijd op 4 september 1829 met Martjen Sipkes van der Goot, 30 jaar en geboren te Wijckel. Binke is dan werkman in Tjerkgaast, Martjen is dienstmaagd in Tjerkgaast.³⁷

Dochter Hotske krijgt van grootmoeder Hotske toestemming om te op 19 juli 1842 te trouwen met Pieter Meintes van der Poel, boerenknecht. Hotske is dan dienstmeid in Tjerkgaast. En dochter Antje krijgt van grootmoeder Hotske toestemming om te op 15 april 1844 te trouwen met Karel Lykles Helmus, boerenknecht in Kortezwaag. Zijn zoon Sjoerd wordt op 19-jarige leeftijd gedaagd voor de rechtbank in Sneek. Hij wordt beschuldigd op 4

³² Alle Friezen. Huwelijksregister 1812 Koudum, archiefnummer 30-17, Burgerlijke Stand Hemelumer Oldeferd - Tresoar, inventarisnummer 2001, aktenummer 0009 Gemeente: Hemelumer Oldeferd Periode: 1812.

³³ Alle Friezen. Minuut-akten 1821, aktes 1822, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074004, aktenummer 00377 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1821-1822.

³⁴ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Sloten, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0614, aktenummer 3024 Gemeente: Sloten Periode: 1594-1811.

³⁵ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Ouwsterhaule, Oldeouwer en Nijega, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0217, aktenummer 399 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1707-1811.

³⁶ Alle Friezen. Memories kantoor Lemmer, archiefnummer 42, Memories van successie - Tresoar, inventarisnummer 12005, aktenummer 181 Gemeente: Lemsterland Periode: 1826-1828.

³⁷ Alle Friezen. Huwelijksregister 1829, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2004, aktenummer 0024/1-7 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1829.

december 1849 ‘den tolkamer op den grooten weg van Sneek naar Lemmer onder Oppenhuizen met zes beladen sleden bespannen met één paard te zijn doorgetrokken zonder den verschuldigde tol te hebben betaald en na zulks te hebben geweigerd.’ De straf voor hem en zijn kompanen liegt er niet om; tien dagen gevangenis en betaling van de kosten.³⁸ Sjoerd overlijdt op 82-jarige leeftijd in Sloten als weduwnaar van Martje Sipkes van der Goot.

IV.6 Wouter: Wouter trouwt op 14 november 1823 met Antje Wouter Schaap, 22 jaar, geboren te Goingarip.³⁹

IV.7 Popke: wordt vervolgd onder V.

IV.8 Wijpk: Wypk trouwt op 26-jarige leeftijd met Jan Klases de Jong, 23 jaar, geboren en wonende te Woudsend. Jan Klases is timmermansknecht, Wypk is dienstmaagd in Woudsend.⁴⁰

IV.11 Rintje: Rintje trouwt op 35-jarige leeftijd met Geertjen Arends Spek, 26 jaar en geboren te Wolvega. Rintje is dan landbouwer te Kolderwolde, Geertjen is ‘boeredienstmeid’ ook te Kolderwolde.

IV.12 Cornelis: Als Cornelis op 21 juni 1813 wordt geboren is moeder Hotske, in de geboorteakte Hortske genoemd, ruim 45 jaar.⁴¹ Cornelis is dus een behoorlijk nakomertje.

Cornelis wordt veehouder in Sint Nicolaasga en wacht zelf heel lang voor hij in het huwelijk treedt: Cornelis is 59 jaar als hij op 9 november 1872 in het huwelijk treedt met Tjitske Wiebes Hoekstra, die bijna dertig jaar jonger is. Tjitske is dan al hoogzwanger. Zij is dienstmeid en het is waarschijnlijk dat ze in dienst was bij Cornelis. Daarna komen er nog acht kinderen, bij de geboorte van de laatste is Cornelis 72 jaar.

Tjitske is op 2 oktober 1842 geboren te Mildam (Schoterland), haar vader was boer en kastelein, maar is ten tijde van haar huwelijk al overleden en haar moeder Tietje Annes

³⁸ Alle Friezen. Rol van strafzaken, archiefnummer 18-03, Arrondissementsrechtbank Sneek - Tresoar, inventarisnummer 39, aktenummer 982 Periode: 1847-1854.

³⁹ Alle Friezen. Huwelijksregister 1823, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2003, aktenummer 0011 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1823.

⁴⁰ Alle Friezen. Huwelijksregister 1828, archiefnummer 30-44, Burgerlijke Stand Wymbritseradeel - Tresoar, inventarisnummer 2008A, aktenummer 0056 Gemeente: Wymbritseradeel Periode: 1828.

⁴¹ Alle Friezen. Geboorteregister 1813 Langweer, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 1002, aktenummer 0031 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1813.

Bosma is nu ‘kasteleinsche’ in Mildam. Twee maanden later wordt op 26 januari 1873 een dochtertje geboren: Tietje Bakker, genoemd naar haar grootmoeder.⁴² Er zijn meer documenten: een inventaris van de nalatenschap van de vader van Tjitske (5 februari 1873), een testament van Kornelis en Tjitske (21 mei 1873), een koopakte (10 december 1874). Bij de koopakte wordt vermeld dat Kornelis en Tjitske wonen in Legemeer, een klein dorp tussen Langweer en Sint Nicolaasga.

Daarna komen er nog acht kinderen, waarvan één dochtertje jong overlijdt en een kindje levenloos wordt geboren. Het laatste kind wordt geboren als vader Kornelis al 72 jaar is. Na *Tietje* worden geboren:

Hortske (20 augustus 1874, overleden op 78-jarige leeftijd op 25 maart 1953 in Uitwellingerga);

Janke (26 maart 1876) – bij de aangifte is zijn broer Popke Sjoerds Bakker, dan 76 jaar, veldwachter in Langweer aanwezig; Janke overlijdt jong en een later dochtertje wordt opnieuw Janke genoemd;

Antje (29 mei 1877, overleden op 89-jarige leeftijd in Gorredijk) – weer is Popke aanwezig;

Atje (26 februari 1879, overleden op 68-jarige leeftijd op 12 oktober 1947 in Tjalleberd) – nu zijn naast Popke Sjoerds Bakker (dan 79 jaar en van beroep ijkmeester der botervaten) ook neef Sjoerd Popkes Bakker, 55 jaar en logementhouder en koopman in Langweer aanwezig;

Wiebe (6 mei 1880, overleden op 75-jarige leeftijd op 8 mei 1955 in Wolvega);

een levenloos kind (9 mei 1882);

Janke (25 april 1883, overleden op 82-jarige leeftijd in Heerenveen);

en dan het laatste dochtertje *Martje* (9 november 1885) - Kornelis is dan 72 jaar, bij de aangifte is ook aanwezig zijn neef Hendrik Popkes Bakker, wagenmaker in Langweer.

Niet lang daarna overlijdt Cornelis op 73-jarige leeftijd op 10 oktober 1886. Tjitske blijft alleen achter met haar 6 nog jonge dochters Tietje, Hortske, Antje, Janke, Atje en Martje en zoon Wiebe, de oudste - Tietje - is 13 jaar. Neef Hendrik Popkes Bakker is toeziend voogd.

De inventaris wordt op 28 december 1886 opgemaakt door notaris Wytze van der Meer uit Langweer ‘ten sterfhuize van Kornelis Sjoerds Bakker op de heide onder Sint Nicolaasga’. Tot de onroerende goederen bevinden zich landerijen, samen groot 36 hectare. De inventaris bestaat uit goudwerken ter waarde van 220 gulden (waaronder een gouden oorijzer dat gewaardeerd wordt op 152 gulden), levende dieren, waaronder in de grote koestallen koeien en paarden ter waarde van 4.987,50 gulden en een complete boereninventaris. Het totaal van de roerende activa bedraagt 8.786,80 gulden. Maar er zijn ook veel schulden en de dokter De Walle moet ook nog betaald worden, al met al is er een totaal passief van 6.594,50 gulden.

⁴² Alle Friezen. Geboorteregister 1873, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 1015, aktenummer 0014 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1873. Tietje overlijdt op 78-jarige leeftijd op 18 juli 1951 in Nieuwehorne.

Cornelis had ook een aandeel in de Losovo-Sevastopol Eisenbahngesellschaft van 1000 gulden nominaal en andere papieren, maar die zijn zo heb ik de indruk niets meer waard. Al met al resteert een positief saldo van 2.192,30 gulden. De weduwe legt nog bij de notaris de eed af dat zij niets heeft achtergehouden of verduisterd en ondertekent de inventarislijst met een ferme handtekening. Toeziend voogd Hendrik Popkes Bakker uit Langweer tekent meteen daaronder.⁴³ Hendrik Popkes Bakker is wagenmaker en brievenaarder in Langweer.

Maar niet veel later overlijdt op 4 augustus 1887 ook Tjitske Hoekstra zelf, slechts 44 jaar, en blijven de 7 jonge kinderen als weeskind achter. Haar moeder Tietje Annes Bosma leeft dan nog wel en is veehouderse in Mildam, waarschijnlijk is ze gestopt met het café.

De broer van Tjitske, Hans Wiebes Hoekstra, landbouwer te Mildam, wordt voogd van de 7 kinderen en Hendrik Popkes Bakker uit Langweer blijft toeziend voogd. Tjitske heeft zelf geen testament achtergelaten. De onroerende goederen – de landerijen op de heide onder Sint Nicolaasga zijn dan in bezit van een andere broer, Tjeerd Wiebes Hoekstra ‘van landbouwersbedrijf’. Er wordt weer een inventaris van enkele bladzijden opgemaakt, overigens deze keer voorover ik zie zonder recapitulatie van het netto saldo.⁴⁴

De meeste kinderen leven nog lang en worden ruim zeventig of tachtig, Antje zelfs 89.

Het is nogal meeslepend verhaal van nakomer Cornelis die op hoge leeftijd met de veel jongere Tjitske Hoekstra nog 6 dochters en een zoon kreeg, maar ze al snel als weeskinderen achterliet toen zijn jongere vrouw vlak na hem overleed. Overigens bereikten alle kinderen een hoge leeftijd.

Weduwe Hotske Wouters Visser

Hotske overleeft haar man bijna dertig jaar. Ze zet als boerin het boerenbedrijf in Sint Nicolaasga voort. In 1832 komt uit een opgave van het kadaster naar voren dat zij vermogend is en beschikt over twee huizen met erf en veel weiland en hooiland, al met al 18 percelen.⁴⁵

Als Hotske 80 jaar is maakt zij op 22 februari 1848 haar testament op bij notaris Tjalling Siebrandus van der Ley in Langweer. Zij heeft dan haar boerinnenbestaan opgegeven en zegt dat zij zonder beroep is. Zij legateert aan haar dan nog levende kinderen Hiltje, Ink, Antje,

⁴³ Zie Archiefstukken 28 december 1886 Ondertekening van de inventaris van Cornelis Bakker door Tjitske Hoekstra en Hendrik Popkes Bakker.

⁴⁴ Alle Friezen. Minuut-akten 1887, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074071, aktenummer 00075 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1887. Pagina 62-67.

⁴⁵ Zie Archiefstukken 1832 Inschrijving in kadaster van percelen van Hotske, weduwe van Sjoerd Binkes Bakker.

Wouter, Popke en Rintje en aan de nagelaten kinderen van haar reeds overleden kinderen Binke, Hantje en Wiepk ter voldoening van hun erfdeel in haar nalatenschap ieder een somma van eenhonderd gulden. Na aftrek van deze legaten laat zij haar nalatenschap achter aan haar drie kinderen Ate, Janke en Kornelis, ‘allen van boerenbedrijf te Sint Nicolaasga’. Klaarblijkelijk is het boerenbedrijf overgenomen door deze drie kinderen. Hotske maakt duidelijk dat ze niet wil dat er bij haar overlijden een inventaris wordt opgemaakt ‘als mij overtuigd houdende dat de bij deze aangenomde mijn negen kinderen en kindskinderen’ met de hun toegewezen som niet tekort wordt gedaan.⁴⁶

Hotske overlijdt zeven jaar later op 13 mei 1855 op 87-jarige leeftijd in Sint Nicolaasga. In haar memorie van successie worden alle dan nog levende kinderen en kleinkinderen genoemd.⁴⁷

Ik ga ervan uit dat haar testament is gerespecteerd en dat het boerenbedrijf is overgedragen aan Ante, Janke en Kornelis die apart worden genoemd, na betaling van honderd gulden aan de andere overlevende kinderen en de kleinkinderen van overleden Hantje, Binke en Wiepk.

⁴⁶ Alle Friezen. Minuut-akten 1848, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074023, aktenummer 00009 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1848.

⁴⁷ De memorie van successie, in Lemmer ingeschreven, vermeldt dat zij moeder is van Wouter, boer Ouwsterhaule; Popke, politieagent Langweer; Hiltje (wed. Geert Ykes de Vries), arbeidster Balk; Antje (vrouw van Rintje Oeges Meyer, koemelker Jubbega Schurega); Ink (wed. Jouke Sjoerds Molenaar), arbeidster Koudum; Rintje, boer Nijega/HEM; Ate, van boerenbedrijf; Janke, idem; Kornelis, idem; wijlen Hantje (vrouw van Okke Wiebes Visser, arbeider; mdv: zie ad a); wijlen Binke (vdv: zie ad b) en wijlen Wiepk Sjoerds Bakker (vrouw van Jan Klazes de Jong, timmerknecht Woudsend; moeder van Klaasje Jans de Jong, naaister aldaar). # ad a (Hantje Sjoerds Bakker): moeder van Wiebe, arbeider Snikzwaag; Atje (vrouw van Eit Hendriks de Haan, idem Drachten); Sjoerd, idem Idskenuizen; Hotske (vrouw van Sietze Klazes Mink, idem) en Tjitske Okkes Visser (vrouw van Kornelis Annes Brinksma, idem). # ad b (Binke Sjoerds Bakker): vader van Antje (wed. Karel Lykles Helmers), te Drachten; Sjoerd, schippersknecht Sloten; Antje, aldaar en wijlen NN Binkes Bakker (vrouw van Pieter Meintes Poel, arbeider Joure; moeder van minderjarige Meinte en Binke Pieters Poel

Bron: Alle Friezen. Memories kantoor Lemmer, archiefnummer 42, Memories van successie - Tresoar, inventarisnummer 12019, aktenummer 1602 Gemeente: Lemsterland Periode: 1854-1857.

Va Popke Sjoerds Bakker Oldeouwer 4 februari 1800 – Langweer 9 april 1881
getrouwd op 19 juni 1824 met:
Jeltje Wiebes Zijlstra 1806 – Langweer 15 februari 1842

We gaan de stamboom verder af met Popke, het zevende kind van Sjoerd Binkes Bakker en Hotske Wouters.

Popke wordt op 4 februari 1800 geboren in Oldeouwer, gemeente Doniawerstal, en op 2 maart 1800 gedoopt in de hervormde kerk van Oldeouwer.⁴⁸ Zijn ouders, Sjoerd en Hotske wonen daar op de Scharren.

Popke Sjoerds geeft op 2 januari 1824 de geboorte van een zoontje Sjoerd aan, die om 10 uur 's ochtends op Nieuwjaarsdag is geboren. Popke is dan 23 jaar en verklaart dat hij de vader van het kind is en dat de moeder Jeltje Wijbes Zijlstra is, die slechts 17 jaar oud is. Als getuigen treden op Jontje Wijbes Dijkstra, schoenmaker in Oppenhuizen en 33 jaar, en Wijbe Frankes Zijlstra, boer in Uitwellingerga en 42 jaar oud. Popke zet een stoere handtekening onder de geboorteakte.⁴⁹

Een half jaar later trouwt Popke op 19 juni 1824 te Wymbritseradeel met de dan nog steeds 17-jarige Jeltje, de moeder van het inmiddels een half jaar oude zoontje. Jeltje Wiebes Zijlstra is dienstmeid en geboren te Uitwellingerga, zij woont net als Popke in Oppenhuizen. De ouders van de bruid zijn Wiebe Frankes Zijlstra, arbeider, en Ytje Gerbens Wijnja, woonachtig te Uitwellingerga. Popke geeft als beroep 'boereknegt' op, hij is dan 24 jaar. Zijn ouders Sjoerd Binkes Bakker en Hotske Wouters, wonende te Sint Nicolaasga, zijn aanwezig.⁵⁰

Popke en Jeltje krijgen 8 kinderen. Eerst is Popke werkman in Langweer, later zijn Popke en Jeltje zelf boer en boerin in Langweer, zo blijkt uit de geboorteaangiften, totdat bij de geboorte van Hantje, dus in elk geval vanaf 1836, Sjoerd Popkes veldwachter is geworden en later agent van politie.

Va.1 Sjoerd Oppenhuizen 1 januari 1824 -
Va.2 Wiebe Sint Nicolaasga 1 april 1826 –
Va.3 Ytje Langweer 12 juni 1829 - Joure 10 februari 1900

⁴⁸ Alle Friezen. Doopboek Herv. gem. Ouwsterhaule, Oldeouwer en Nijega, archiefnummer 28, Tresoar, inventarisnummer 0217, aktenummer 416 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1707-1811.

⁴⁹ Zie Archiefstukken 2 januari 1824 Aangifte van de geboorte van Sjoerd Popkes Bakker.

⁵⁰ Alle Friezen. Huwelijksregister 1824, archiefnummer 30-44, Burgerlijke Stand Wymbritseradeel - Tresoar, inventarisnummer 2007, aktenummer 0041 Gemeente: Wymbritseradeel Periode: 1824.

<i>Va.4 Lammert</i>	<i>Langweer 25 november 1831 – Idskenhuisen 7 januari 1891</i>
<i>Va.5 Hotske</i>	<i>Langweer 30 januari 1834 –</i>
<i>Va.6 Hantje</i>	<i>Langweer 5 november 1836 – Amsterdam 23 januari 1913</i>
<i>Va.7 Ate</i>	<i>Langweer 13 september 1839 – Groningen 12 juli 1915</i>
<i>Va.8 Franke</i>	<i>Langweer 10 januari 1842 – Leeuwarden 7 september 1913</i>

Va.1 Sjoerd: zie verder onder VI Sjoerd Popkes Bakker

Va.2 Wiebe: Wiebe trouwt op 11 november 1854 in Tietjerksteradeel met Beeuw Hayes Kramer, geboren te Lemmer.

Va.3 Ytje: Ytje trouwt met Freerk Postma en overlijdt op 70-jarige leeftijd op 10 februari 1900 in Joure.

Va.4 Lammert: Lammert wordt op 25 november 1831 geboren in Langweer. We volgen Lammert wat intensiever omdat hij een belangrijke rol speelt in Langweer bij de uiteindelijke verwerving van de herberg De Drie Zwaantjes. Ook doet Lammert veel zaken samen met de oudste broer Sjoerd.

Lammert zal twee keer trouwen en in totaal 18 kinderen krijgen.

Lammert trouwt op 25-jarige leeftijd op 21 mei 1857 met Antje Aants Visser. Lammert geeft dan als beroep arbeider op. Antje is dan 21 jaar en geboren in Uitwellingerga. Zij is het zesde kind uit een gezin van 10 kinderen van Aant Symens Visser, van beroep ook visser, en Trijntje Gerbens Veldhuis wonende te Uitwellingerga.⁵¹

Later wordt Lammert beurtschipper, zo blijkt uit het bevolkingsregister van Doniawerstal.⁵² In 1868 wordt bij een transactie bij de notaris als beroep schipper en koopman genoteerd.

Lammert en Antje krijgen 10 kinderen die allemaal in Langweer worden geboren, waarvan 3 kinderen jong overlijden:

Jeltje (3 maart 1858) overlijdt jong en een later dochtertje wordt opnieuw Jeltje genoemd;

Aant (21 september 1859) overlijdt jong en het volgende dochtertje wordt opnieuw Aant genoemd;

Aant (30 maart 1861)

⁵¹ Alle Friezen. Huwelijksregister 1857, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2008, aktenummer 0022 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1857.

⁵² Alle Friezen. Bevolkingsregister, inventarisnummer 1103, blad 501 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1850-1860.

Siemen (20 februari 1863) trouwt op 8 februari 1890 in Langweer met de 21-jarige Jikke Dijkstra uit Idskenuizen;

Sjoerd (20 februari 1863)

Popke (31 december 1864) overlijdt jong;

Jeltje (6 april 1867) trouwt op 5 april 1890 in Langweer met Wopke Vlugt, 30 jaar oud, geboren te Idskenuizen;

Popke (7 maart 1869) wordt spoorbeambte en trouwt op 32-jarige leeftijd in Amsterdam met de 5 jaar jongere Anna Christina Behrens; hij overlijdt op 82-jarige leeftijd op 20 juni 1951 in Apeldoorn;

Trijntje (7 juni 1871)

Trienus Gerben (24 januari 1873)

Op 4 februari 1868 koopt Lammert bij notaris Rinze Barends te Langweer een perceel (nummer 8) voor fl. 276 van grondeigenaar Albertus baron van Harinxma thoe Slooten.⁵³ Op 14 maart 1868 verkoopt hij een perceel bos voor fl. 367 aan grondeigenaar Jhr. Pieter Benjamin Johan Vegelin van Claerbergen te Joure. In 1869 is er weer een transactie. Op 15 april 1871 komt Lammert met Jhr. Azyo Epeus van Boelens van Eysinga, advocaat te Leeuwarden voor 25 jaar een huursom van fl. 5 per jaar overeen voor een opstal, een plek grond met water. Op dezelfde dag huurt hij van dezelfde advocaat Eysinga (advocaat) twee percelen land voor een huursom fl. 221. Interessant is dat hij hier voor het eerst als beroep kastelein opgeeft een in dezelfde akte Jan Sybolts van Solkema, ook kastelein in Langweer, ook twee percelen land huurt.⁵⁴ Later dat jaar, op 2 november 1871 koop hij voor een koopsom van fl. 400 twee strepen bos samen met zijn broer Sjoerd Popkes Bakker, koopman en winkelier te Langweer. Op 15 mei 1873 huurt hij hooilanden, op 3 juli 1873 verkoopt hij een pakhuis aan zijn broer Sjoerd voor fl. 500.

Vanaf 1871 noemt Lammert zich veerschipper, koopman en kastelein en gaat hij met Antje een kasteleins- en logementsbedrijf beginnen in herberg De Drie Zwaantjes. Achter deze herberg aan de hoofstraat met lindebomen stond vroeger de Waag. Het bouwjaar is niet bekend; wel is bekend dat Langweer al in 1600 een Waaggebouw rijk was en dat deze eigendom was van de kerk. De kerkvoogdij verhuurde de Waag bij strijkgeld aan de meest biedende. Mogelijk schrijft Toni Boumans meer over de herberg.

⁵³ Alle Friezen. Minuut-akten 1868, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074046, aktenummer 00012 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1868 Pagina 348 e.v.

⁵⁴ Alle Friezen. Minuut-akten 1871, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074049, aktenummer 00036 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1871.

Op 20 april 1875 koop Lammert dan de herberg van Hepke Melles Bakker, meesterbakker te Langweer bij notaris Jelle Zijlstra te Langweer voor fl. 6.500, dat zou nu ongeveer 100.000 euro zijn.⁵⁵ Hij steekt zich er behoorlijk voor in de schulden, zoals nog zal blijken.

Een jaar later overlijdt zijn vrouw Antje Ants Visser op 41-jarige leeftijd op 6 augustus 1876.

De boedelbeschrijving van Lammert en Antje

Na het overlijden van Antje wordt op 15 februari 1877 in het huis van Lammert en Antje een uitgebreide boedelbeschrijving opgemaakt door notaris Jelle Zijlstra in Langweer. Lammert Popkes is dan kastelein en koopman in Langweer. Antje en Lammert waren in huwelijksgoederengemeenschap getrouwd. De broer van Antje, Siemens Aants Visser, landbouwer te Uitwellingerga, is toeziend voogd van de nog minderjarige kinderen. De waardering van de goederen wordt gedaan door Bartele Annes Bokma, landbouwer te Boornzwaag.⁵⁶

Er is een enorme hoeveelheid goederen aanwezig, bijvoorbeeld 84 stoelen op de bovenzaal die op 63 gulden worden gewaardeerd. Tezamen worden de goederen geschat op fl. 918,20. De kasteleins en voermansgoederen en gereedschappen worden apart gewaardeerd op fl. 1.066,05: bierglazen, wijnglazen, punchglazen, roemers, 76 flessen wijn (elk op 1 gulden gewaardeerd), drankvaten, spuitwater, etc. In de gelagkamer staat her duurste object: een biljart met queue rek, gewaardeerd op 400 gulden. En dan wordt de levende have en boeregereedschappen gewaardeerd op fl. 837, waaronder drie paarden (tezamen 300 gulden), een blauwbonte kalverkoe (fl. 185), twee zwartbonte 'koeyen' (fl. 150), hooiwagens, slageregereedschap. Apart worden de producten gewaardeerd op fl. 1.028,50, waaronder een partijtje wol, elf kazen, spek, meel, hooi, turf.

Wat is er aan goud en zilverwerk aanwezig? Onder meer een gouden oorijzer met knoppen (fl. 157,05), een driestreng bloedkoralen, gouden oorknopjes, horloges met ketting een zilveren tabaksdoos, alles tezamen op fl. 336,90 gewaardeerd. 'Lijfdragten worden in eene post geschat' op 100 gulden en aan contant geld is 200 gulden aanwezig 'volgens verklaring van den requirant'. De requirant (Lammert) verklaart dat er op deze boedel geen vorderingen bestaan. Alles tezamen bedraagt de waarde van de roerende goederen fl. 4.486,65.

Aan onroerend goed is er een logement met stalling en schuur en een hoekje weiland in Langweer. Maar er zijn ook schulden: aan Hepke Melles Bakker is nog het onbetaalde deel van de koopsom van fl. 4.000 van het logement cum annexis, op 20 maart 1875 aangekocht.

⁵⁵ Alle Friezen. Minuut-akten 1875, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074056, aktenummer 00009 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1875.

⁵⁶ Alle Friezen. Minuut-akten 1877, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074058, aktenummer 00019 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1877. Pagina 486 - 490.

Ook is van Aant Sijmens Visser te Uitwellingerga 1.600 gulden geleend. Aan notaris Jelle Zijlstra is nog 400 gulden verschuldigd. En dan zijn er nog handelsschulden en onbetaalde doctorsrekeningen (fl. 51). Alles tezamen bedragen de schulden fl. 7.360,40.

Lammert hertrouwt met Dirkje van der Meer

Een jaar na het overlijden van Antje hertrouwt Lammert in Langweer met Durkje Gerrits van der Meer, op 22 maart 1853 geboren in Terhorne. Ze maken op 22 september 1877 nogal strakke huwelijkse voorwaarden op bij notaris Jelle Zijlstra in Langweer: ‘tussen de aanstaande echtgenoten zal geen gemeenschap van goederen noch van winst en verlies noch van vruchten en inkomsten bestaan’. Lammert verklaart ‘dat hij ten huwelijk alleen aanbrengt zijne lijfdragt’, en Durkje ‘dat zij ten huwelijk aanbrengt hare lijfdragt en lijfsieraden en eene som van honderd gulden aan contanten.’ En het gaat nog verder: ‘De lijfdragt en de lijfsieraden bij de ontbinding des huwelijks bij ieder der echtgenoten in gebruik zullen beschouwd worden in de plaats te zijn gekomen van de ten huwelijk aangebragte.’ Waarvan acte.⁵⁷

Iets later wordt duidelijk waarom deze voorwaarden zijn geformuleerd: Lammert gaat in november 1877 failliet. Jonkheer Julius Matthijs van Beijma toe Kingma, advocaat in Heerenveen, is curator. Siemens Aants Visser, toeziend voogd van de nog minderjarige kinderen, is aanwezig als het eerder aangekochte stukje weiland bij opbod wordt verkocht voor fl. 650.⁵⁸

Een week later trouwt hij dan echt met Dirkje Gerrits van der Meer, geboren op 22 maart 1853 in Terhorne waar haar vader kastelein is.⁵⁹ Lammert is dan 45 jaar, Dirkje is 24 jaar. Lammert is kastelein af en geeft als beroep weer koopman op, Dirkje is dienstmeid en beiden wonen dan in Idskenhuisen.⁶⁰ Klaarblijkelijk is Lammert na zijn faillissement Langweer ontvlucht.

Lammert en Dirkje krijgen nog 7 kinderen, die alle in Idskenhuisen worden geboren. Als het laatste meisje Aant (ook wel Anne) wordt geboren is Lammert al 58 jaar, hij geeft dan bij de aangifte als beroep commissionair op.

⁵⁷ Alle Friezen. Minuut-akten 1877, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074058, aktenummer 00129 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1877.

⁵⁸ Alle Friezen. Minuut-akten 1877, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074058, aktenummer 00160 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1877. Pagina 106 e.v.

⁵⁹ Bron: <https://www.openarch.nl/fri:84a36ea7-3dbc-bd2a-5959-321ea2145a0a>

⁶⁰ Alle Friezen. Huwelijksregister 1877, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2012, aktenummer 0037 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1877.

Gerrit (8 februari 1878) trouwt op 1 juli 1898 in Lemmer met de 19-jarige Feikje Hogeterp uit Oosterzee, en overlijdt op 23 februari 1957 op 79-jarige leeftijd in Tjalleberd;

Antje (31 augustus 1879)

Ytje (20 december 1881) trouwt op 16 mei 1902 in Aengwirden met de 23-jarige Jan van Dam uit Lippenhuizen en overlijdt op 79-jarige leeftijd in Heerenveen;

Janco Douwe (5 november 1885)

Aant (27 januari 1884)

Janke (27 januari 1888) overlijdt op 80-jarige leeftijd op 1 november 1968 in Soest;

Aant (29 juni 1890)

Lammert overlijdt een half jaar na de geboorte van zijn laatste dochter op 7 januari 1891 in Idskenuizen, hij is dan 59 jaar. Dirkje van der Meer overleeft hem nog meer dan 40 jaar. Dirkje hertrouwt vier jaar na het overlijden van Lammert Bakker met Wiebren Stienstra op 23 februari 1895. Dirkje is dan 41 jaar en winkeliersche in Idskenuizen, Wiebren is slechts 27 jaar oud en wagenmakersknecht. Hij is op die jonge leeftijd al weduwnaar van Antje Dijkstra. Samen krijgen ze later dat jaar nog een dochter Tjitske op 25 december 1895. Dirkje overlijdt op 27 maart 1935 in Heerenveen.

Dan volgen we nog de overige kinderen van Popke en Jeltje in het kort.

Va.5 Hotske: Hotske trouwt op 20-jarige leeftijd op 27 oktober 1854 met Roelof Zwolle, landbouwer geboren te Steenwijkerwold.

Va.6 Hantje: Hantje is dienstmeid in Nieuwer Amstel als ze in 1863 trouwt met Teunis Hendrik Willems, boer en daggelder, te Nieuwer Amstel.⁶¹ Later hertrouwt Hantje op 49-jarige leeftijd op 21 juli 1886 in Nieuwer-Amstel met Willem Frederik Segaar, 53 jaar oude en tuinman van beroep. Hantje overlijdt op 76-jarige leeftijd op 23 januari 1913 in Amsterdam.

Va.7 Ate: Ate trouwt op 4 januari 1868 in Bellingwolde met Aaltje Prenger, geboren in Bellingwolde en 29 jaar oud. Ate is dan van beroep commies. Later hertrouwt Ate in 1885 in Bellingwolde met Sjoukje Klazes Dijkstra. Ate overlijdt op 75-jarige leeftijd op 12 juli 1915 in Groningen.

Va.8 Franke: Franke is bakkersknecht als hij op 27-jarige leeftijd op 22 mei 1869 in Leeuwarden trouwt met Johanna Maria Martha de Ruiter. Johanna is 24 jaar en geboren te Leeuwarden, haar ouders zijn Jillard Tjerks de Ruiter, zelf ook bakkersknecht, en Anna

⁶¹ Alle Friezen. Minuut-akten 1863, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074038, aktenummer 00001 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1863.

Maria van Weede.⁶² Franke overlijdt op 71-jarige leeftijd op 7 september 1913 in Leeuwarden.

Moeder Jeltje Zijlstra wordt niet oud, ze overlijdt op 35-jarige leeftijd op 15 februari 1842 in Langweer, een maand na de geboorte van haar zontje Franke. Er is volgens de memorie van successie geen onroerend goed in de nalatenschap.

⁶² Alle Friezen. Huwelijksregister 1869, archiefnummer 1002, Gemeentebestuur van Leeuwarden, 1811-1941 - Historisch Centrum Leeuwarden, inventarisnummer 3594A, aktenummer 0104 Periode: 1869.

Vb Popke Sjoerds Bakker *Oldeouwer 4 februari 1800 – Langweer 9 april 1881*

getrouwd op 31 mei 1844 met:

Richtje Hendriks Alkema *Idsegahuizen 26 november 1812 – Langweer 20 maart 1892*

Popke Sjoerds Bakker blijft niet lang weduwnaar en hertrouwt op 44-jarige leeftijd op 31 mei 1844 in Langweer met Richtje Hendriks Alkema.⁶³ Richtje is op dat moment al zwanger van een zoon Hendrik die in januari 1945 wordt geboren. Het is voor Popke Sjoerds dus voor de tweede keer een ‘moetje’, eerst met Jeltje, nu met Richtje. Inmiddels is Popke Sjoerds dan ‘Agent van Politie’ in Langweer geworden.

Richtje is als ze trouwt 31 jaar en op 26 november 1812 geboren in Idsegahuizen.⁶⁴ Richtje is de dochter van Hendrik Ymes Alkema en Antje Jans Weerstra uit Makkum.

Johannes, de eerdere zoon van Richtje

Richtje heeft eerder al op 26 november 1836 in Makkum een zoon Johannes gekregen. Richtje is dan ongetrouwd en de aangifte wordt gedaan door de 48-jarige vroedvrouw Trijntje Bastiaans de Haan die geholpen heeft om het zoontje ter wereld te brengen. Richtje is op dat moment dienstmeid in Makkum in huis D nr. 311.

Negentien jaar later, op 10 januari 1855, volgt dan alsnog de erkenning van dit kind Johannes Alkema bij notaris Tjalling Siebrandus van der Leij te Langweer: ‘... heeft Rigdje Hendriks Alkema, zonder beroep, wonende te Langweer, thans huisvrouw van Popke Sjoerds Bakker, Agent van politie in de Gemeente Doniawerstal, wonende te Langweer verklaard als haar natuurlijke zoon te erkennen, het kind in deze acte voorkomende onder den voornaam Johannes.’⁶⁵

Johannes zal later zeeman worden en trouwt op 31 oktober 1859 met Aaltje Zeilmaker, dienstmeid uit Harlingen.⁶⁶

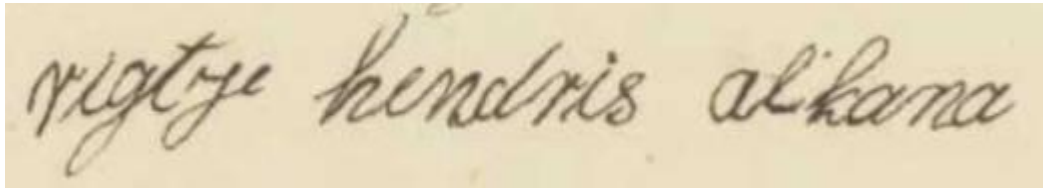
De handtekening van Richtje staat nog onder een uitgebreide procuratie die zij bij notaris Esge Taco Kuipers in Bolsward met een groot aantal familieleden verleent voor de verkoop van verschillende stukken grasland.⁶⁷

⁶³ Alle Friezen. Huwelijksregister 1844, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2006, aktenummer 0018 Periode: 1844.

⁶⁴ Bron: <https://mensenvantoen.nl/genealogie/familygroup.php?familyID=F1112&tree=tjeerdsmadevries>

⁶⁵ Alle Friezen. Geboorteregister 1836, archiefnummer 30-42, Burgerlijke Stand Wonseradeel - Tresoar, inventarisnummer 1022, blad 133 Gemeente: Wonseradeel Periode: 1836. Opgenomen in Archiefstukken.

⁶⁶ Alle Friezen. Minuut-akten 1859, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074034, aktenummer 00074 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1859.

De kinderen van Popke en Richtje

Richtje en Popke krijgen nog 6 kinderen, waarvan een zoontje Kornelis dat op 3-jarige leeftijd overlijdt en een levenloos zoontje op 13 mei 1852. Terwijl zijn kinderen uit het eerste huwelijk met Jeltje al trouwen – Sjoerd in 1848, Ytje en Wiebe in 1854 – krijgt hij zelf met Richtje nog 5 kinderen, waarvan de eerstgenoemde Kornelis op 3-jarige leeftijd overlijdt en Jan op 9-jarige leeftijd.

<i>Vb.1 Hendrik</i>	<i>Langweer 8 januari 1845 – 27 oktober 1931</i>
<i>Vb.2 Kornelis</i>	<i>Langweer 14 februari 1847 – Langweer 29 juni 1850</i>
<i>Vb.3 Jan</i>	<i>Langweer 27 juni 1849 – Langweer 14 januari 1859</i>
<i>Vb.4 Antje</i>	<i>Langweer 20 juni 1854 – Langweer 25 oktober 1916</i>
<i>Vb.5 Kornelis</i>	<i>Langweer 24 augustus 1856 – Rheden 16 juli 1933</i>

Vb.1 Hendrik: Hendrik wordt wagenmaker in Langweer. Er zijn veel notarieel documenten met zijn naam. Hij is voor zo ver bekend niet getrouwd.

Vb.2 Kornelis: Kornelis overlijdt als hij slechts drie jaar oud is.⁶⁸

Vb.4 Antje: Antje trouwt op 7 juli 1876 met Reinder Tjeerds van der Meulen, oud 26 jaar geboren te Terkaple. Antje is van beroep naaister en Reinder is scheepstimmerknecht.⁶⁹ Hun zoon Popke (13 juni 1884) wordt notaris, eerst in Veenwouden, later mogelijk in Amsterdam, waar hij op 6 mei 1951 overlijdt.

⁶⁷ Alle Friezen. Minuut-akten 1843, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 016024, aktenummer 00173 Gemeente: Bolsward Periode: 1843.

⁶⁸ In de memorie van successie wordt hij omschreven als zoon van Popke Sjoerds Bakker, politieagent en Richtje Hendriks Alkema; broer van minderjarige Hendrik en Jan Popkes Bakker; halfbroer van Sjoerd, arbeider, Wiebe, boerenknecht en minderjarige Ytje, dienstmeid Uitwellingerga, Lammert, boerenknecht Boornzwaag, Hotske, dienstmeid Teroele, Hantje, Ate en Franke Popkes Bakker (uit eerder huwelijk vader).

⁶⁹ Alle Friezen. Huwelijksregister 1876, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2012, aktenummer 0025 Periode: 1876.

Vb.5 Kornelis: Kornelis die als loteling militaire dienst moet doen koopt zich vrij. Op 14 april 1876 gaat als plaatsvervanger Hein Herrema, arbeider te Tzummarum, in dienst.⁷⁰ Kornelis wordt notaris van beroep en trouwt op 5 juli 1892 in Deventer met de 28-jarige Jacoba Antonetta Helderma, geboren in Steenwijk. Hij overlijdt op 76-jarige leeftijd in Rheden op 16 juli 1933.

Richtje wordt 79 jaar en overlijdt als weduwe op 20 maart 1892 in Langweer.⁷¹

Popke Sjoerds Bakker verkoopt op 21 augustus 1847 een winkelhuis en erf in Langweer.⁷²

In 1856 wordt Popke Sjoerds beschuldigd van het ijken van een botervat, zijn beroep wordt dan omschreven als ytiger der botervaten. Ik neem aan dat dat zo iets betekent als ijkmeester van botervaten. Het is niet onmiddellijk duidelijk of hij dat nog combineert met zijn baan als agent van politie. Uit het arrest: 'Beschuldigd van het yken van een vierde botervat met Vriesland D.W. I.1855, vervaardigd van hout waarin kwade greep aanwezig was, weswege hij is gedagvaard bij deurwaardersexploit van 26 February 1856 voor het kantongeregte te Lemmer doch aldaar vrijgesproken bij vonnis van den 18^e maart tegen welk vonnis de ambtenaar van het O.L. bij dat geregte, den 30 maart is gekomen in hooger beroep.' Op 15 mei wordt hij dan toch veroordeeld bij de arrondissementsrechtbank te Sneek.⁷³ Het is niet duidelijk geworden waar 'kwade greep' voor staat, mogelijk is het een instrument om botervaten te wegen, maar het kan ook iets zeggen over de conditie van het hout.

Maar de veroordeling heeft niet zijn aanblijven als veldwachter in de weg gestaan. Popke Sjoerds blijft dat tot op hoge leeftijd: nog in 1876 wordt zijn beroep als veldwachter aangegeven, hij is dan 76 jaar.

Popke overlijdt op 81-jarige leeftijd in Langweer op 9 april 1881.

Richtje overleeft Popke nog ruim tien jaar en overlijdt op 79-jarige leeftijd op 20 maart 1892 in Langweer.

⁷⁰ Zie Archiefstukken 14 april 1876 Plaatsvervangende voor militaire dienst van Kornelis Popkes Bakker

⁷¹ Alle Friezen. Overlijdensregister 1892, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 3013, aktenummer 0031 Periode: 1892.

⁷² Alle Friezen. Minuut-akten 1847, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074022, aktenummer 00050 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1847. Niet bestudeerd.

⁷³ Alle Friezen. Rol van strafzaken, archiefnummer 18-03, Arrondissementsrechtbank Sneek - Tresoar, inventarisnummer 40, aktenummer 2136 Periode: 1854-1865.

VI Sjoerd Popkes Bakker **Oppenhuizen 2 januari 1824 – Langweer 21 december 1892**
getrouwd op 26 november 1848 met:
Pietertje Alberts Spaan **Lemmer 1825 – Langweer 28 augustus 1891**

Sjoerd Popkes is de oudste zoon van Popke Sjoerds Bakker en Jeltje Wiebes Zijlstra.

Sjoerd trouwt op 24-jarige leeftijd op 26 november 1848 in Lemmer met Pietertje Alberts Spaan, geboren in 1825 in Lemmer. Zijn beroep is dan boerenknecht en hij woont in Boornzwaag. Pietertje is 23 jaar en van beroep dienstmeid en woont in Lemmer.⁷⁴ Vader Popke Sjoerd, agent van politie, is aanwezig, moeder Jeltje is al overleden. Van de bruid is vader Albert Feddes Spaan, dan zonder beroep, maar daarvoor schoenmaker, aanwezig; haar moeder Maria (ook wel Marijke) Harmens Hellema is dan al 14 jaar overleden (op 9 juni 1834 in Lemmer).⁷⁵ Grootvader Fedde Hylkes Spaan, wonende te Lemmer, neemt de naam Spaan aan in 1811.⁷⁶

Sjoerd Popkes en Pietertje schrijven zich enkele jaren later in in Langweer, Sjoerd geeft dan als beroep arbeider op.⁷⁷ Pietertje laat zich inschrijven als Van der Spaan. Weer later wordt Sjoerd schipper en dat beroep geeft hij op als hij aangifte doet van de geboorte van Popke. Als hij in 1861 aangifte doet van de geboorte van Lammert is Sjoerd winkelier geworden.⁷⁸

Sjoerd Popkes gaat ook wat investeren. Op 24 december 1866 koopt hij samen met Pieter Jans Rypkema en Iede Wytzes Portiek van Jan Haga ‘7 percelen hakhout langs den weg van Leeuwarden over Sneek naar Lemmer’.⁷⁹

In de navolgende jaren doet Sjoerd Popkes meerdere transacties, in 1869 bij notaris Rinze Barends in Langweer⁸⁰ en in 1871 bij dezelfde notaris koopt hij samen met zijn broer

⁷⁴ Alle Friezen. Huwelijksregister 1848, archiefnummer 30-24, Burgerlijke Stand Lemsterland - Tresoar, inventarisnummer 2011, aktenummer 0028 Gemeente: Lemsterland Periode: 1848.

⁷⁵ Alle Friezen. Memories kantoor Lemmer, archiefnummer 42, Memories van successie - Tresoar, inventarisnummer 12009, aktenummer 271 Gemeente: Lemsterland Periode: 1832-1834

⁷⁶ Alle Friezen. Lemmer, archiefnummer 29, Register van familienamen - Tresoar, inventarisnummer 0080 Periode: 1811-1825.

⁷⁷ Alle Friezen. Bevolkingsregister, inventarisnummer 1103, blad 456 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1850-1860.

⁷⁸ Bron: Alle Friezen. Geboorteregister 1861, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 1013, aktenummer 0025 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1861.

⁷⁹ Bron: Alle Friezen. Minuut-akten 1866, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 119060, aktenummer 00149 Gemeente: Sneek Periode: 1866.

Lammert Popkes Bakker, veerschipper, koopman en kastelein, in Langweer voor de koopsom van fl. 400 ‘twee strepen bos’.⁸¹ Sjoerd Popkes zegt niet alleen winkelier te zijn, maar ook koopman. In 1873 verkoopt hij via de notaris voor hfl. 140 hout. Inmiddels is Sjoerd Popkes bakker. In hetzelfde jaar is er een boedelscheiding bij de notaris en op 3 juli 1873 koopt hij voor hfl. 500. een pakhuis in Langweer van zijn broer Lammert.

Zijn broer Lammert die De Drie Zwaantjes beheert gaat in 1877 failliet en Sjoerd neemt het bedrijf over, waartoe hij een lening van 2000 gulden opneemt van geldschietter Foeke Jentjes Dijkstra in Teroele. Notaris Jelle Zijlstra in Langweer noteert dat Sjoerd logementhouder en koopman in Langweer is. De jaarlijkse rente bedraagt 4%. Als waarborg geeft Sjoerd het recht van eerste hypotheek op het pakhuis en erf in Langweer en een stuk hooigronde.⁸²

Eerder zagen we dat Lammert de herberg had gekocht van Hepke Melles Bakker, maar door zijn faillissement in 1877 was het eigendom klaarblijkelijk weer teruggedaan naar Hepke. In 1886 koop Sjoerd van de erfgenamen van Hepke een woonhuis met erf aan de hoofdstraat van Langweer – de Buorren – en een arbeiderswoning voor 2.168 gulden. Er is een groot aantal bepalingen, waaronder het recht van overpad en het onderhoud van een gezamenlijke pomp.⁸³ Notaris Wytze van der Meer noteert het beroep van Sjoerd als kastelein.

De kinderen van Sjoerd en Pietertje

Sjoerd en Pietertje krijgen tien kinderen. Als Pietertje al 41 jaar is krijgt ze nog een tweeling – Kornelis en Ate - en dan wordt op 30 maart 1870 als Pietertje al 45 jaar is nog een levenloos kindje geboren.⁸⁴ Dan is het afgelopen, er komen geen kinderen meer.

<i>IV.1</i>	<i>Jeltje</i>	<i>Langweer 24 januari 1849 – Langweer 17 februari 1895</i>
<i>IV.2</i>	<i>Albert</i>	<i>Langweer 13 januari 1851 – Langweer 13 februari 1921</i>
<i>IV.3</i>	<i>Popke</i>	<i>Langweer 5 juli 1853 - Buitenpost 25 november 1918</i>
<i>IV.4</i>	<i>Harmen</i>	<i>Langweer 30 oktober 1855 – jong overleden</i>
<i>IV.5</i>	<i>Marijke</i>	<i>Langweer 16 april 1858</i>

⁸⁰ Alle Friezen. Minuut-akten 1869, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074047, aktenummer 00033 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1869 Pagina 241.

⁸¹ Alle Friezen. Minuut-akten 1871, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074049, aktenummer 00108 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1871.

⁸² Alle Friezen. Minuut-akten 1877, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074058, aktenummer 00181 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1877

⁸³ Alle Friezen. Minuut-akten 1886, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074070, aktenummer 00004 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1886. Pagina 181 e.v.

⁸⁴ Alle Friezen. Overlijdensregister 1870, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 3009, aktenummer 0015 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1870.

IV.6	Wiebe	Langweer 16 april 1858 – Langweer 10 december 1859
IV.7	Wiebigje	Langweer 20 maart 1861 jong overleden
IV.8	Lammert	Langweer 8 december 1863
IV.9	Kornelis	Langweer 17 januari 1867 - jong overleden
IV.10	Ate	Langweer 17 januari 1867 – jong overleden

Pietertje en Sjoerd maken op 25 juni 1891 hun testament op bij notaris Wytze van der Meer in Langweer. Zij legateren aan hun echtgenoot het vruchtgebruik van de nalatenschap ‘levenslang, wanneer zij/hij zich niet in een volgend huwelijk begeeft en anders tot aan zijn/haar hertrouwen’. De kinderen moeten zich daar bij neerleggen, maar ‘indien echter een of meer van hen zich tegen deze mijnen uitersten wil mocht of mochten verzetten, dan onterf ik hem, haar of hen voorover de wet mij toelaat’. Het vrijvallende deel moet dan verdeeld worden over de ‘goedwillige’ kinderen. Voor zover de boodschap niet duidelijk was, wordt nadrukkelijk geformuleerd: ‘Indien onverhoopt al mijne kinderen zich tegen dezen mijnen uitertsen wil mochten verzetten’ worden ze allemaal onterfd voor zover de wet dat toelaat.⁸⁵

Pietertje Alberts Spaan overlijdt twee maanden later op 66-jarige leeftijd in Langweer op 28 augustus 1891.

Sjoerd Popkes maakt nog een nieuw testament op op 29 november 1892, een maand voor zijn overlijden. Hij laat zijn huis met erf na aan zijn dochter Jeltje, getrouwd met Sibbe Visser, wonende te Oppenhuizen, ‘waartegenover deze evenwel in mijne nalaten zal moeten inbrengen eene som van tweeduizend vijfhonderd gulden.’ Dat mag zij wel verrekenen met haar deel in de erfenis. Sjoerd verduidelijkt: ‘Dit legaat aan mijne dochter Jeltje heb ik gemaakt met de bedoeling dat de tegenwoordige in dit huis door mij uitgeoefend wordende zaak dadelijk na mijn overlijden worden overgenomen en voortgezet door mijn kleinzoon Meine van der Sluis, thans bij mij inwonende, hetzij met, hetzij zonder den bijstand zijner ouders zooals zij dit met elkander zullen meenen te moeten regelen. Met het woord ouders bedoel ik zijne moeder en zijn stiefvader.’ Verder laat Sjoerd Popkes aan zijn huishoudster Aaltje 400 gulden na en het kleerkastje en bed dat zij in gebruik heeft.⁸⁶ Sjoerd Popkes Bakker overlijdt op 21 december 1892 in Langweer op 68-jarige leeftijd.

Op 10 april 1893 is dan de boedelscheiding bij notaris Wytze van der Meer. Aanwezig zijn Sikke Visser (echtgenoot van oudste dochter Jeltje); Albert Sjoerds Bakker, stoombootkapitein; Popke Sjoerds Bakker, koopman en schipper te Buitenpost; Schelte Flaming (echtgenoot van dochter Marijke) secretariëkerk in Wonseradeel; en Lammert

⁸⁵ Alle Friezen. Minuut-akten 1891, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074075, aktenummers 00054 en 00055. Gemeente: Doniawerstal Periode: 1891. Pagina 127 e.v.

⁸⁶ Alle Friezen. Minuut-akten 1892, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074076, aktenummer 00060 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1892 Pagina 22 e.v.

Sjoerds Bakker, veehouder in Langweer. Dan wordt de boedel opgemaakt. Het onroerend goed wordt op 6000 gulden gewaardeerd, het onroerend goed op ruim 9000 gulden. Er zijn ook nog wat schulden en die worden verrekend. Jeltje en Sibbe verklaren dat ze het legaat op de gestelde voorwaarden niet willen honoreren, maar ze nemen toch het huis over voor 2500 gulden en een pakhuis voor 1000 gulden. Mogelijk betekent dit dat ze niet willen dat hun zoon de nering gaat voortzetten. Dat kunnen we nog eens uitzoeken. Lammert neemt ook enkele huizen over. Popke neemt de zilveren voorwerpen van zijn moeder over en Schelte de gouden sierraden.

En dan zetten de (schoon)zonen hun handtekening:

De overname is gedaan door de overnemers, die
getuigen, en mijn notaris aanwezig.

S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.
S. J. J. J.

Gegevens te Lemmer den achttienden etypul.
1800 drie en negentig deel 46 folio 164 rechts vakt 4
vier bladen geen ten voor. Rentingen voor recht
la $\frac{3}{20}$ 70 f 13.03 1/2, voor recht wegens vermeer.
ping van legaat f 1.20, taxane veertien gulden
drie en twintig en een halve cent
f 14.23⁵

S. J. J. J.
S. J. J. J.

! eene schieding
van goud
27

S. J. J. J.
S. J. J. J.

Bron: Alle Friezen. Minuut-akten 1893, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074077, aktenummer 00021 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1893 Pagina 162 e.v.

VII Popke Sjoerd Bakker Langweer 5 juli 1853 – Buitenpost 25 november 1918
getrouwd op 23 juli 1875 met:
Dieuwke Althuisius Joure 12 augustus 1855 – Achtkarspelen 6 november 1935

Popke Sjoerd Bakker (1853 – 1918)

Popke Sjoerd Bakker wordt op 5 juni 1853 geboren in Langweer. Hij is het derde kind van Sjoerd Popkes Bakker en Pietertje Alberts Spaan.⁸⁷ Vader Sjoerd was ook winkelier en koopman. Popke heeft de handelsgeest en het koopmansbloed dus niet van een vreemde gekregen.

Popke trouwt op 23 juli 1875 als 22-jarige met Dieuwke Althuisius, 19 jaren en geboren te Joure.⁸⁸ Dieuwke is de dochter van Dirk Mientes Althuisius en Idskje Johannes Veldman. De ouders van de bruid zijn op de trouwdag beide al overleden. Dirk Mientes was schipper in Joure en Idskje was zijn tweede vrouw; zijn eerste vrouw Trijntje Atzes Osinga overlijdt 3

⁸⁷ Het volgende is een bewerking van een artikel over Popke Sjoerds Bakker:
<http://www.binnenbuitenpost.nl/buitenpost/geschiedenis/psbakker.html>

⁸⁸ Bron: Alle Friezen. Huwelijksregister 1875, archiefnummer 30-10, Burgerlijke Stand Doniawerstal - Tresoar, inventarisnummer 2012, aktenummer 0032 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1875.

jaar na hun huwelijk op 30-jarige leeftijd. Hun eniggeboren zoontje Miente is dan ook al op 1-jarige leeftijd overleden. Dirk trouwt opnieuw op 12 maart 1854 in Joure met de 27-jarige Idskje en een jaar later wordt op 12 augustus 1855 Dieuwke geboren. Later verhuizen Dirk en Idskje naar Woudsend en daar overlijdt Dirk (dan ook wel Durk genoemd) op 2 december 1864.⁸⁹

Dieuwke is bij haar huwelijk nog minderjarig en omdat haar ouders al zijn overleden geeft haar grootvader van moederszijde, Johannes Baukes Veldman, timmerman te Joure, zijn toestemming.

Verschillende familieleden treden op als getuige bij het huwelijk, zoals Popke Sjoerds Bakker, oud 75 jaren, veldwachter te Langweer, grootvader van de bruidegom, en de ooms, die ook in Langweer woonden te weten Lammert Popkes Bakker, logementhouder en koopman, alsmede Hendrik Popkes Bakker, oud 30 jaar, wagenmaker van beroep.

Dieuwke Bakker – Althuisius (1855 – 1935)

⁸⁹ Bron: Alle Friezen. Memories kantoor Sneek, archiefnummer 42, Memories van successie - Tresoar, inventarisnummer 14081, aktenummer 3746 Gemeente: Sneek Periode: 1864.

Popke Sjoerds junior koopt op 20 december 1875 bij notaris Jelle Zijlstra in Langweer een hoekje grond aan de Dorpsstraat in Langweer voor fl. 540 van jonkheer Rijnhard de Beaufort te Maarsseveen. Het stukje grond wordt in de akte nauwgezet beschreven: ‘streckende vanaf de boom aan den noordkant van den weg noordwaarts tot de te maken afscheiding in rechte richting vanuit het stuk achter het gemeentehuis ...’ en zo gaat het verder. Popke geeft dan als beroep op koopman en schipper.⁹⁰

Popke en Dieuwke kregen een wel heel grote kinderschaar. In de jaren 1876 tot en met 1900 werden maar liefst 17 kinderen geboren, waarvan er 2 zeer jong zijn overleden. In Langweer werden geboren Pietertje (1876), Afke (1877), Sjoerd Popke (1879), Idske (1880), Wiebegje (1881), Durk (1883), Dirkje (1884), Durk Miente (1885), Albert Sjoerd (1887) en Miente (1888). In Buitenpost kwamen ter wereld: Neeltje (1890), Lammert (1891), Neeltje (1893), Sikke (1894), Hendrik (1896), Abraham (1897) en Stefanus J. Paul (1900).

Na het overlijden van Maaïke, een zuster van Dieuwke, in 1893 namen Sjoerd Popkes en Dieuwke de achtergebleven 3 kinderen in huis. Na de dood van Jeltje in 1895, de oudste zuster van Popke, werden hun 2 kinderen ook opgenomen. Zo waren er in totaal 20 kinderen in het grote huis in Buitenpost.

⁹⁰ Minuut-akten 1875, archiefnummer 26, Notarieel archief - Tresoar, inventarisnummer 074056, aktenummer 00099 Gemeente: Doniawerstal Periode: 1875. Pagina 301 e.v.